

Kosta POPOV

Akademika dr Jovana Tucakova poznavao sam odavno, još od pre rata; rođen je i odrastao u Čurugu, a ja u Žablju, to su dva susedna sela u Bačkoj, u Šjkaškoj. Ipak naše prijateljstvo iskovano je tek decembra 1941. godine u okupiranom Beogradu, a to je tema ovih sećanja na akademika prof. dr Jovana Tucakova.

Prvih dana lutao sam po Opštoj državnoj bolnici (danas Klinička bolnica) gde sam pre rata započeo specijalizaciju. Pošto sam se informisao o novonastaloj situaciji, i konstatovao da se kući ne smem vratiti, smestio sam se kao stalni dežurni na Urološko odeljenje kod prim. dr Ivana Jovanovića, radeći i dežurajući tokom 24 h za stan i hranu. Smatrao sam da ću u Bolnici najlakše doći do dokumenata, odela i novca, što mi je sve nedostajalo kao beguncu iz zarobljeničkog transporta.

U beogradskog Opštoj državnoj bolnici sreo sam dosta mladih lekara koji su bili u sličnoj situaciji kao i ja, to su bili: prim. dr Srđa Rajić, prim. dr Bora Drndarski, prim. dr Veljko Tintor, pok. prim. dr Živorad Lukić i mnogi drugi, svi su oni dežurali kao stalni dežurni na po nekom od odeljenja Bolnice ili Klinici. Među tim kolegama bio je i dr Jovan Tucakov, koji se smestio na Farmakološkom institutu, koji se nalazio u krugu Bolnice. Svi smo mi za prenoćište imali osiguran ležaj a za ručak i večeru najčešće nešto proje ili pasulja, to nam je bila naknada umesto plate za rad i dežurstvo, sve u trajanju od 24 h. Nama je bilo najvažnije to što smo mislili da smo u Bolnici donekle bezbedni, i što smo se u slučaju neke nužde, mogli lako, neprimećeni, izvući iz nje, i negde se izgubiti u narodu.

Kako prvih dana nisam posedovao nikakva dokumenta, nisam napuštao bolnicu. Posle uobičajenog radnog vremena na odeljenju, provodio sam vreme u razgovoru sa pomenutim kolegama i drugovima, uključujući među njih i dr Jovana Tucakova. Između nas dvojice počelo je da se razvija prisnije prijateljstvo, a tome su doprinele činjenice: poznavali smo se od pre rata, obojica smo bili šajkaši, i obojica smo imali razloge da ne smemo da se vratimo kućama. Nakon više provedenih dana u razgovoru, konstatovali smo da imamo identično mišljenje u odnosu na okupaciju i okupatore. Pomagali smo jedan drugome, nabavili smo za mene i neka dokumenta, koja su mi stvorila uslove, pa sam mogao ponekada, bez stra-

ha, da izađem u grad. Tako sam uspostavio vezu sa kućom i familijom. U Beogradu sam obnovio veze sa prijateljima, omogućio sam neku egzistenciju koja je bila daleko od nečeg dobrog, ali ipak bolja od one u logorima.

Vremenom smo doznali da u Žabaljskom ritu deluje I šajkaški odred, da mu je osnivač i komandant, stariji čovek sa partizanskim imenom »Baba«, inače učesnik Oktobarske revolucije. Čuli smo da je komesar vrlo mlad čovek, da nema ni dvadeset godina, ali imena nismo znali. Nagađali smo ko bi to mogao biti. Jednoga dana doznao sam od dr Tucakova da naše porodice materijalno i novčano pomažu Odred, koji, kada se ukaže potreba stacionira na našem salašu u Žabalskom ritu, itd.

Polovinom decembra 1941. godine, nas dvojica smo postali neka vrsta »zaverenika« skopčani čvrstim drugarstvom. Uspostavili smo vezu sa Odredom i rešili da se prebacimo u Šajkašku. U to vreme kod Oca i Majke dr Tucakova nalazio se njegov sin jedinac Ivica, koji je tada imao 6 godina, dr Tucakov je tada računao, da deci ne pretili nikakva opasnost. Naša veza sa Odredom išla je preko Srpskog Aradca, mesta na banatskoj strani Tise, prekoputa Žablja. Naše prebacivanje planirano je u vreme kada Tisa dobro zamrzne, kako bi led izdržao prelazak preko reke. Nadali smo se tome svakog dana, pošto je te godine zima bila vrlo jaka. Ovaj zamišljen put nikada nije ostvaren, međutim, doživeli smo da su nam pod taj isti led gurali poubijenu porodicu i rodbinu, pod taj isti led koji smo toliko željno očekivali.

Krajem decembra 1941. godine, ne sećam se dana, kada se u Odredu nije nalazio komandant »Baba«, Odred je od strane okupatora opkoljen u Žabaljskom ritu. Razvila se teška borba, koju su borci odreda prihvatili. Nadmoćan okupator je uništio Odred, ostao je jedino živ drug »čika« Stepanov. Kasnije nam je sam pričao kako se zavukao u srušenom, popaljenom salašu u odžak, pa ga okupatorski vojnici nisu otkrili na njegovu sreću. Pričao nam je kako su oni u Odredu znali za naš dolazak, ali im nisu bila poznata naša imena.

Mi neobavešteni o nesreći koja je zadesila naše porodice i Odred, mirno smo sedeli u Opštoj državnoj bolnici u Beogradu i polako se spremali za prebacivanje u Šajkašku. U takvom stanju je prošla 1941. godina i započela 1942. 9. januara 1942. godine, u ranu zoru probudila me je sestra i saopštila da me traži jedan vojnik.

Izašao sam iz sobe napolje, predamnom je stajao mladi čovek ispod 20 godina, u vojničkoj uniformi. Po govoru sam ustanovio da nije vojvođanin, rekao je da dolazi iz Srpskog Aradca i da nosi loše vesti. Obaveštio me je da je Odred uništen, da je nakon toga došlo do velikog masakra u celoj Šajkaškoj, i da je masakrirana sva moja porodica u Žablju i dr Tucakova u Čurugu, a među njima njegov sin jedinac, Otac i Mati.

Opraštajući se, kurir je rekao, da će se opet javiti i pronaći nas i uspostaviti novu vezu, kada prilike za to budu povoljne. Ovaj sastanak je ostao poslednja veza sa Šajkaškom i kurirrom. Za svo vreme dok je rat trajao, veza nikada više nije bila uspostavljena.

Kurira u vojničkoj uniformi tražio sam posle rata i u Žablju i u Srpskom Aradcu, ali ništa o njemu nisam doznao, tako, da ni danas ne znam ko ga je poslao da nas obavesti i upozori. Konstatovao sam jedino da je

veza između pozadine i odreda u Šajkaškoj besprekorno funkcionisala i da je bila odlično organizovana, na zavidnoj visini, jer smo mi dva dana posle masakra u Žablju i Čurugu bili obavješteni u Beogradu o masakru naše porodice i upozoreni da nam pretila opasnost i da se sklonimo.

Čim sam se malo oporavio od šoka pošao sam Jovanu Tucakovu, u mislima sam birao reči utehe, kako bi mu tu vest što bezbolnije saopštio. Sve sam mu saopštio u četiri oka, prvo je prebledeo, zatim su mu zaigrali mišići na licu, da bi lice poprimilo miran mramorni izraz, ličilo mi je na bistu. Pošto se pribrao, progovorio je: »Divljaci, misle da se ubijanjem može narod uništiti, pokazaćemo im da je Vojvodina neuništiva. Mi ćemo pobediti, a pobićemo borbom, radom i učenjem, a mi to znamo kako se radi«. Tada su izgovorene reči koje su izgleda bile »Geslo« celog kasnijeg života akademika prof. dr Jovana Tucakova, jer sprovođenjem toga u delo postao je slobodan čovek, velik naučnik, profesor univerziteta, član Akademije nauka i umetnosti, predsednik Jugoslovenskog naučnog društva i mnogo drugo.

Slušajući ga i gledajući, bio sam fasciniran ogromnom snagom i energijom smeštenom u tom omanjem telu, shvatio sam koliko je velik intelektualni domet i borbena moć toga čoveka. Rastali smo se vrlo bliski, noseći u sebi veliko poverenje i prijateljstvo.

Do kraja rata nismo se više sastajali, kada me je posle rata sretao uvek mi je doviknuo: »Evo mog šajkaša«. Oslećao sam da je sa tim rečima uvek želeo naglasiti naše »zavereničko prijateljstvo« iz vremena Okupacije, koje nije nikada bilo nešto obično, svakodneвно. Verujem da je ovaj Velikan, 8. januara 1942. godine čuo u svom životu, za sebe, najstrašniju vest. Kod mene navedene epizode nikada neće moći pasti u zaborav, niti izbledeti. Sreća je velika što vreme sve leči.

POVODOM SMRTI AKADEMIKA PROF. DR JOVANA TUCAKOVA

Radomir Milovanović-Brka

Povodom smrti akademika profesora doktora Jovana Tucakova *Radomir Milovanović*, zemljoradnik iz sela Ramaća sa Rudnika, stari prijatelj akademika profesora doktora Jovana Tucakova i njegov stari saradnik u prikupljanju lekovitog bilja, kao veliki znalac i poznavalac narodnih imena pojedinih bilja doneo je na pogreb venac ispletan od lekovitog bilja i položio ga na grob velikana.

Povodom smrti akademika Tucakova *izjavio je sledeće*:

Planina Rudnik ima oko 1000 izvora čiste hladne vode. Od ovih izvora nastaju reke Gruža, Jasenica, Srebrenica, Sevojevac, Kamena reka, Ramačka reka, Uglješica, Ljig itd. Rudnik ima gotovo sve vrste drveća i na stotine lekovitog bilja. Akademik profesor Tucakov je sa studentima farmaceutskog fakulteta prošao i ispitao celu ovu planinu. Savetovao je izvoz lincure kao biljke i kao rakije, te biljke rutu. Danas se ovi proizvodi nalaze po celom svetu. Stekao je vrlo mnogo prijatelja i on i njegovi saradnici. Delio je knjige o lekovitom bilju, savetovao je narod kako se leči lekovitim biljem, a često govorio: »priroda daje i uzima«. Svi njegovi prijatelji na Rudniku pogođeni su njegovom smrću jer im nedostaje prijatelj, učitelj i stalni dragi gost.

Bilo bi dobro našem narodu ako bi takvih ljudi bilo više.